

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Johan Hermansson

Jag är floden och floden är jag
-en komparativ studie av floder med status som juridisk
person i Nya Zeeland och Indien

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: HT 2019

Innehållsförteckning

SUMMARY	1
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Den globala rörelsen för naturens rättigheter	4
1.2 Avgränsning	5
1.3 Syfte och frågeställning	5
1.4 Metod och material	6
2 WHANGANUI	8
2.1 Introduktion till Nya Zeeland och Whanganui	8
2.2 Tillkomsthistoria	9
2.3 Vad för slags juridisk person är Whanganui?	10
2.3.1 Definition och omfattning	11
2.3.2 Rättigheter och skyldigheter	13
2.4 Hur utövar Whanganui sin status?	13
2.5 Ideologiskt sammanhang	15
3 GANGES OCH YAMUNA	17
3.1 Introduktion till Indien, Ganges och Yamuna	17
3.2 Tillkomsthistoria	18
3.3 Vad innebär Ganges och Yamunas status som juridisk person?	19
3.3.1 Definition och omfattning	19
3.3.2 Rättigheter och skyldigheter	20
3.4 Hur utövar floderna sin status?	21
3.5 Ideologiskt sammanhang	22
4 KOMPARATION	24
4.1 Tillkomstprocess	24
4.2 Juridisk status och definition	25
4.3 Rättigheter och skyldigheter	26

4.4	Beskyddare och finansiering	27
5	AVSLUTANDE REFLEKTIONER	30
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	33

Summary

During the last two decades regulations around the world has recognized nature's rights and, in some cases, declared natural entities as legal persons. This paper studies and compares two examples of this global development in law: the rivers Whanganui in New Zealand and Ganga and Yamuna in the region of Uttarakhand in India.

In short, the following results are found.

Both regulations have been preceded by litigations without the explicit purpose of providing the rivers with legal personality and both regulations are based in local traditional cosmovisions.

The rivers are defined as legal and living persons. They have at least basic legal rights and responsibilities. Ganga and Yamuna explicitly have rights beyond these, but it is currently unclear to what extent.

The rivers are represented by their human faces, a kind of guardian, who represents them and promotes their health and well-being. Whanganui is represented by a special newly created guardian created through law, financed by the crown and supported by several local collaborative groups. Ganga and Yamuna are represented by already existing local government authorities without receiving any additional funding.

A lot of details regarding these regulations are unclear and their adequacy can be contested from an environmental protection perspective. Perhaps these regulations, although yet in an undeveloped form, can still be the beginning of a new, more equal and more percipient approach to nature.

Sammanfattning

Under de två senaste decennierna har naturen som helhet och enskilda naturfenomen erkänts rättigheter i flera länder runtom i världen. I några fall har naturfenomen även fått status som juridiska personer. Uppsatsen undersöker och jämför två exempel på detta: floderna Whanganui i Nya Zeeland och Ganges och Yamuna i delstaten Uttarakhand i Indien.

Uppsatsen kommer i huvudsak fram till följande:

Båda regleringarna har föregåtts av rättsprocesser utan uttryckligt syfte att göra floderna till juridiska personer. Regleringarna motiveras med utgångspunkt i traditionella maoriska respektive hinduistiska föreställningar.

Floderna definieras som juridiska personer och levande helheter respektive levande entiteter. De har åtminstone de grundläggande rättigheter och skyldigheter som följer med en status som juridisk person. Ganges och Yamuna har rättigheter utöver dessa men det är oklart hur långt de sträcker sig.

Floderna företräds av sina mänskliga ansikten, en sorts ställföreträdare, som företräder dem och ska verka för flodernas välmående och hälsa.

Whanganui företräds av ett organ speciellt skapat genom lag och finansierat av staten och stöds dessutom av en rad andra särskilt skapade organ. Ganges och Yamuna företräds av redan existerande delstatliga myndigheter inom ramen för dessa myndigheters ordinarie verksamhet.

Många detaljer rörande flodernas status är oklara och det går att ifrågasätta deras lämplighet ur ett naturskyddsperspektiv. Kanske kan ändå dessa regleringar, om än i en än så länge outvecklad form, vara början på ett nytt, jämlikare och insiktsfullare förhållningssätt till naturen.

Förkortningar

TATA

Te Awa Tupua (Whanganui River Claims settlement) Act 2017

Floddomen

Mohd. Salim v. State of Uttarakhand & others, WP (PIL) 126/2014 (High Court of Uttarakhand) 2017

Glaciärdomen

Lalit Miglani v. State of Uttarakhand & others ,WP (PIL) 140/2015 (High Court of Uttarakhand) 2017

1 Inledning

Kapitlet inleds med en kort redogörelse för den globala rörelsen för naturens rättigheter. Därefter presenteras avgränsning, syfte och frågeställning och metod och material diskuteras.

1.1 Den globala rörelsen för naturens rättigheter

År 1972 publicerade den amerikanske juridikprofessorn Christopher D. Stone artikeln ”Should trees have standing?”, i vilken han argumenterar för att ge naturfenomen juridiska rättigheter (legal rights) för att skydda dem. Dessa juridiska rättigheter anser Stone, kortfattat, bör innefatta möjlighet att föra talan i domstol, att den skada som orsakats naturfenomenet beaktas när skada bedöms (och inte bara den skada andra berörda lidit) och att skadestånd ska kunna tillfalla naturfenomenet.¹ Naturfenomenets talan bör skötas av en förmyndare eller ställföreträdare (guardian) som kan agera i dess intresse.² Stones idéer fick, så småningom, stort genomslag och både Stone själv och en mängd andra forskare har utvecklat dessa.³

Under det nya milleniet har naturens rättigheter börjat få genomslag i praktiken runt om i världen. 2008 gav Ecuador som första moderna stat i världen⁴ naturen, eller moder jord, juridiska rättigheter i sin konstitution.⁵ 2010 gav Bolivia moder jord juridiska rättigheter i lag och instiftade en myndighet att ta vara på dessa.⁶ I USA finns en mängd lokala regleringar som erkänner naturen som juridisk person eller ger den rättigheter.⁷ Våren 2017 fick flera floder status som juridisk person: Whanganui i Nya Zeeland,

---

¹ Stone (1972) s. 458.

² Stone (1972) s. 464 ff.

³ Exempel på detta är Nash (1989), Barry (1999) och Cullinan (2003).

⁴ Knauss (2018).

⁵ CONSTITUCIÓN DE LA REPÚBLICA DEL ECUADOR 2008 art. 71–74.

⁶ Ley de Derechos de La Madre Tierra 2010 (Bolivia).

⁷ Först ut var Tamaqua County, i Pennsylvania. Se Berg, Berg, Hultman (2019) s. 58.

Río Atrato i Colombia⁸ och Ganges och Yamuna i Indien. Det finns många fler exempel på juridisk reglering av naturens rättigheter samtidigt som fler tillkommer i snabb takt,⁹ i skrivande stund pågår processer för att ge floder rättigheter på flera platser runt om i världen.¹⁰

1.2 Avgränsning

Uppsatsen studera två exempel på floder med status som juridiska personer: floderna Whanganui i Nya Zeeland och Ganges och Yamuna i delstaten Uttarakhand i Indien. Uppsatsens utrymme är begränsat och fokus för redogörelsen är de för frågeställningen centrala bestämmelserna i de undersökta regleringarna; avsnitten om regleringarnas ideologiska sammanhang är medvetet korta och flera administrativa bestämmelser har utelämnats.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är tredelat. För det första undersöks hur regleringarna av flodernas juridiska status är utformade rent rättsligt. Status som juridisk person innebär, i Sverige, möjlighet att förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter. *Vad* för slags juridiska subjekt är floderna? *Hur* utövar floderna sin status i praktiken? För det andra undersöks *varför* just de här floderna har fått status som juridiska personer. Att ge naturen rättigheter på detta sätt kan verka främmande för det svenska juridiska tänkandet. *Varför* har regleringarna uppstått just i dessa länder? Har regleringen någon bakgrund i lokal religion, kultur och sedvänja? För det tredje jämförs de olika regleringarna och deras bakgrund.

Detta mynnar ut i följande frågeställningar:

---

⁸ Centro de Estudios para la Justicia Social "Tierra Digna" y otros con el Presidente de la Republica y otros.

⁹ En sammanställning, dock ej fullständig, finns till exempel på <http://www.harmonywithnatureun.org/rightsOfNature/> (besökt 2019-12-10).

¹⁰ Berg, Berg, Hultman (2019) s. 65 och O'Donnell (2019) s. 177–178.

- Hur är regleringarna kring floderna Whanganui, Ganges och Yamunas status som juridiska personer utformade juridiskt?
- Vad är bakgrunden till regleringarna, varför har de uppstått?
- Vilka likheter har regleringarna?

1.4 Metod och material

Komparativ rätt har beskrivits som en systematisk tillämpning av komparativ teknik på rätten, vilket i sin tur innebär studiet av rättsregler genom systematisk jämförelse av två eller fler rättssystem, eller delar, områden eller aspekter av två eller fler rättssystem.¹¹ I det här fallet rör det sig om en bilateral mikrokomparation av de materiella reglerna rörande tre specifika floder i två länder och av dessa regleringars tillkomstprocesser.

Komparativ metod utgörs inte av en utan av flera olika metoder.¹² Uppsatsen använder den som syftar till att jämföra olika rättsreglers funktion, den så kallade funktionalistiska metoden.¹³ Det innebär att undersökandet av vilka likheter och skillnader som finns i detta fall utgår från de regler som gör floderna till rättssubjekt.

Främmande rättssystemens reglerna måste studeras i sitt sammanhang och tolkas på samma sätt som i de länder de tillämpas. De två fall som valts för komparationen är utvalda just för det noggranna studium de har genomgått de två senaste åren. Trots det bör läsaren vara medveten om att det inom den begränsade tiden för uppsatsen inte varit möjligt att studera de aktuella rättssystemen på djupet och att begrepp och termer kan ha missuppfattats.

För att undersöka den juridiska regleringen används lagtext, rättsfall och juridisk doktrin i form av böcker och vetenskapliga artiklar. Vissa artiklar som lästs online har först laddats ner varpå sidnumreringen försvunnit, därför saknas hänvisningar till exakt sida för dessa. För att undersöka

---

¹¹ Kamba (1974) s. 486.

¹² Valguarnera (2018) s. 149.

¹³ Valguarnera (2018) s. 155.

regleringarnas bakgrund och för att placera dem i ett sammanhang används även litteratur i andra ämnen, encyklopedier och tidningsartiklar. Till metoddelen har komparativa metodböcker och artiklar använts.

I stort sett allt använt material är engelskspråkigt och en vedertagen svensk terminologi för många centrala begrepp rörande floders juridiska status saknas. Genomgående översätts legal person med juridisk person, trots att legal person motsvarar både fysisk och juridisk person (se nedan). Det organ som företräder floderna kallas genomgående för ställföreträdare. För flera begrepp står den engelska originaltermerna med inom parentes eller förklaras i notapparaten, i övrigt är begreppen översatta till svenska.

Den ovan beskrivna utvecklingen har tilldragit sig stort akademiskt intresse under senare år och ett stort antal artiklar och några böcker är skrivna i ämnet. Naturens rättigheter är ett nytt ämne inom juridiken. Vissa forskare har hunnit få större genomslag än andra och förtjänar att särskilt uppmärksammas. Christopher Stone är en förgrundsgestalt i den akademiska teoribildning som han själv varit med att starta och flitigt citerad. En forskare som utmärkt sig just när det gäller floders juridiska rättigheter är Erin O'Donnell som har skrivit en bok, doktorsavhandling och flera artiklar i ämnet.

2 Whanganui

I kapitlet undersöks Whanganuis status som juridisk person med utgångspunkt i frågorna var, vad, hur och varför. *Var* undersöks genom en kort introduktion till Nya Zeeland och Whanganui. *Vad* genom att undersöka vad för slags juridisk person Whanganui är och vilka rättigheter och skyldigheter den har. *Hur* genom att undersöka de organ som företräder Whanganui och deras kompetens. *Varför* genom att undersöka regleringens tillkomst och dess ideologiska sammanhang.

2.1 Introduktion till Nya Zeeland och Whanganui

Nya Zeeland består av Nordön, Sydön och ett antal mindre öar och är beläget i sydvästra Stilla havet.¹⁴ Maorierna, Nya Zeelands ursprungsbefolkning, började invandra till öarna på 800-talet.¹⁵ Under 1800-talet började landet koloniserats av européer.¹⁶ Genom Waitangifördraget (Treaty of Waitangi) 1840 erkände maorierna Storbritanniens suveränitet över landet. Trots fördraget uppstod konflikter mellan kolonistörer och maorier under 1800-talet och stora områden med maorisk mark konfiskerades av staten.¹⁷

---

¹⁴ Nationalencyklopedin, Nya Zeeland.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/nya-zeeland> (besökt 2019-11-15).

¹⁵ Nationalencyklopedin, maorier.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/maorier> (besökt 2019-11-15)

¹⁶ Nationalencyklopedin, Nya Zeeland.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/nya-zeeland> (besökt 2019-11-15).

¹⁷ Kritzer m.fl. (2002) s. 1153.

Efter Waitangifördraget recipierades engelsk rätt i Nya Zeeland och landets rättssystem bygger på engelska rättstraditioner.¹⁸ Rättssystemet har sin grund i common law. Skrivna lag stiftad av parlamentet, statutes, kompletteras av common law (domarskapad rätt) och sedvanerätt. Statues har företräde framför common law och sedvanerätt. Ett litet antal engelska lagar och flera grundläggande common law-principer utgör fortfarande gällande rätt.¹⁹

Floden Whanganui är 290 km lång och den näst längsta floden på Nordön. Den övre delen av floden flyter genom en nationalpark medan en stor del av flodbäckenet i övrigt används för jordbruk. Ett vattenkraftverk finns i floden som samtidigt är ett populärt turistmål.²⁰ Traditionellt har landet runt floden bebotts av Whanganuistammen (Whanganui iwi²¹), idag bor endast cirka 1000 personer kvar i bosättningar invid floden. Floden har en central kulturell betydelse för Whanganuistammen även fast de flesta stammedlemmar inte bor kvar vid den längre.²²

2.2 Tillkomsthistoria

Whanganuifloden har under lång tid varit föremål för tvister mellan Whanganuistammen och staten. Stammen har alltsedan de europeiska bosättarnas ankomst hävdade äganderätt till och kontroll över floden.²³ Staten har å sin sida sedan 1903 hävdade att den har ensam äganderätt. Sedan 1873

---

¹⁸ Nationalencyklopedin, Nya Zeeland.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/nya-zeeland> (besökt 2019-11-15).

¹⁹ Greville, Polashek, UPDATE: Access to New Zealand Law, GlobalLex januari 2019 https://www.nyulawglobal.org/globalex/New_Zeeland1.html (besökt 2019-11-15).

²⁰ O'Donnell (2019) s. 179.

²¹ Iwi är ett begrepp som ungefär motsvarar stam: en grupp människor sammanbundna genom gemensamma förfäder. Hapu motsvarar ungefär en klan och är en del av en större Iwi. Se Glossary, Te Ara - the Encyclopedia of New Zealand, <https://teara.govt.nz/en/glossary#1> (besökt 2019-11-20).

²² Diana Beaglehole, 'Whanganui places - Whanganui River', Te Ara - the Encyclopedia of New Zealand, <http://www.TeAra.govt.nz/en/whanganui-places/page-5> (besökt 2019-11-21).

²³ Record of Understanding in Relation to the Whanganui River Settlement 1.7.

har stammen drivit flera olika rättsprocesser gentemot staten angående äganderätten till floden och andra relaterade frågor.²⁴

1975 skapades Waitangitribunalen (Waitangi Tribunal), en särskild domstol där maorier kan göra brott mot Waitangifördraget gällande. Tribunalen kan endast ge icke-bindande rekommendationer när yrkanden rör mark som inte är ägt av statskontrollerade företag, dessa har dock följts av staten i flera fall.²⁵

1990 lämnades ett yrkande in vid Waitangitribunalen rörande anspråk på Whanganuifloden. Yrkandet resulterade i en rapport, Whanganui River Report (1999) i vilken tribunalen slog fast att Whanganuistammen aldrig överlätit sin äganderätt till floden och att statens agerande, varigenom man tagit kontroll över flodbotten och senare gett bestämmanderätt över floden till lokala myndigheter, stred mot Waitangifördraget.²⁶ Efter många års förhandlingar enades parterna i mars 2014 om en överenskommelse (Ruruku Whakatupua, hädanefter överenskommelsen).²⁷ Genom överenskommelsen bildades också en ”post-settlement governance entity” (Nga Tangata Tiaki o Whanganui, hädanefter stiftelsen i brist på svensk motsvarighet), som har ansvar för att implementera överenskommelsen och handha tillgångar och pengar från överenskommelsen ”on trust”²⁸ för Whanganuistammen.²⁹

2.3 Vad för slags juridisk person är Whanganui?

Det är genom Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act (TATA) från 2017 som Whanganui får status som juridisk person. Både

²⁴ O’Byrne (2017) och O’Donnell (2019) s. 179.

²⁵ Kritzer m.fl. (2002) s. 1158.

²⁶ Record of Understanding in Relation to the Whanganui River Settlement 1.12-1.14.

²⁷ Whanganui River Deed of Settlement Summary.

²⁸ On trust innebär att egendom anförtros till en viss person till förmån för en annan. Den som har hand om egendomen kallas för trustee och den som egendomen has hand om för kallas för beneficiarie. Se Garner (2011) s. 905.

²⁹ Ruruku Whakatupua – Te Mana o Te Iwi o Whanganui 10.1 jfr. TATA section 7.

TATA och överenskommelsen som ligger till grund för den är omfattande, framställningen nedan fokuserar på de för frågeställningen mest relevanta bestämmelserna.

2.3.1 Definition och omfattning

Genom TATA skapas den juridiska personen³⁰ Te Awa Tupua.³¹ Te Awa Tupua är en odelbar och levande helhet, innefattande floden Whanganui längs hela dess väg från bergen till havet inklusive alla dess fysiska och metafysiska aspekter.³²

De fysiska aspekterna är exakt definierade: vattendraget känt som floden Whanganui rinnande kontinuerligt eller periodiskt återkommande från dess källa till där floden mynnar i havet inklusive alla bifloder, sjöar, våtmarker och andra naturliga vattenkällor som hänger ihop med floden och finns inom flodbäckenet och botten i alla dessa vattendrag.³³

Vad de metafysiska aspekterna består i framgår inte uttryckligt men torde till stor del återspeglas i de inneboende värden som representerar essensen av Te Awa Tupua. Av de inneboende värdena framgår bland annat Whanganuistammens särskilda förhållande till floden sammanfattat i meningen Ko au te Awa, ko te Awa ko au (jag är floden och floden är jag) och att Te Awa Tupua är en ”spiritual and physical entity that supports and sustains both the life and natural resources within the Whanganui River and the health and well-being of the iwi, hapū, and other communities of the River”.³⁴ En rad olika aktörer, däribland ställföreträdaren, måste beakta värdena i sin verksamhet.³⁵

---

³⁰ TATA section 14(1).

³¹ Bokstavligt översatt ungefär floden från förfädernas rike. Se Salmond, Brierley, Hikuroa (2019) s. 49.

³² TATA section 12.

³³ TATA section 7.

³⁴ TATA section 13.

³⁵ TATA section 19(1)(b)(ii) och section 15(2)-(3).

All mark som tidigare tillhört den Nya zeeländska staten och utgörs av Whanganuis flodbotten³⁶ överförs (is vested)³⁷ till Te Awa Tupua.³⁸ Denna mark och all annan mark som andra landägare överför till Te Awa Tupua administreras av Te Awa Tupua genom Te Pou Tupua (hädanefter ställföreträdaren, mer om detta organ nedan)³⁹ och denne kan inte sälja, skänka bort eller överföra marken på något sätt.⁴⁰ Te Awa Tupuas äganderätt inskränks också på så sätt att all mark som var skyddad genom olika miljörättsliga områdesskydd återfår sin tidigare status efter överföringen.⁴¹ Vidare inskränker TATA inte existerande äganderätt eller andra rättigheter (rights and interests) till floden, vattnet, växter och naturlivet ifall detta inte uttryckligen stadgas.⁴² Det är alltså bara den del av Whanganuis flodbotten som tidigare ägts av staten som Te Awa Tupua äger (och det med en inskränkt äganderätt) medan de delar av flodbotten som är privatägda förblir så.

Vatten är omöjligt att äga enligt common law⁴³ och det uttrycks tydligt i TATA att regleringen inte påverkar rätten att använda flodens vatten.⁴⁴ Även om vatten inte kan ägas formellt utövar den nya zeeländska staten de facto äganderätt genom att den ensamt kan ge tillåtelse till vattenanvändning genom Resource Management Act.⁴⁵ Det innebär att det som huvudregel inte krävs något samtycke från ställföreträdaren för att använda Whanganuiflodens vatten.⁴⁶ Som användning räknas att ta upp, dämna upp,

---

³⁶ Vilken definieras i TATA section 7.

³⁷ Vest eller invest innebär att en person förklaras som innehavare av egendom, titel eller uppdrag. Gemensamt för de olika definitioner som finns är att detta sker utan några förbehåll eller villkor. Se Garner (2011) s. 481 och 926–927.

³⁸ TATA section 40-41. Den närmare regleringen av mark finns i sections 39-56 och innehåller bland annat flera undantag och regler om vad som händer ifall flodens lopp förändras.

³⁹ TATA section 19.

⁴⁰ TATA section 43.

⁴¹ TATA section 42.

⁴² TATA section 16.

⁴³ Collins, Esterling (2019) s. 202.

⁴⁴ TATA section 16 och 46.

⁴⁵ Resource Management Act section 354.

⁴⁶ TATA section 46(3).

avleda och orsaka utsläpp i flodens vatten, dock ej att använda flodbotten eller uppföra strukturer på denna.⁴⁷

2.3.2 Rättigheter och skyldigheter

Te Awa Tupua har alla de rättigheter och skyldigheter som en juridisk person har (all the rights, powers, duties, and liabilities of a legal person).⁴⁸ I New Zealand Law Dictionary beskrivs en legal person som ”(a)n entity on which a legal system confers rights and imposes duties”, vilket innefattar både fysiska och juridiska personer.⁴⁹ Dessa rättigheter utövas, och skyldigheter ansvars för, genom ställföreträdaren i enlighet med bestämmelserna i TATA och överenskommelsen.⁵⁰ Det innebär att floden genom ställföreträdaren har rättshandlingsförmåga, kan väcka talan för att skydda sina rättigheter i domstol och ingå juridiskt bindande avtal. Floden har också rättskapacitet och kan inneha egendom. Det framgår ingenstans i TATA eller överenskommelsen att floden har rättigheter utöver dessa.

Ställföreträdaren har även ansvar för Te Awa Tupuas skyldigheter (liabilities), med undantag för händelser som orsakats innan den skapades.⁵¹ Flera forskare utgår ifrån att dessa skyldigheter främst omfattar de som uppkommer för Te Awa Tupua i egenskap av markägare.⁵² Vad som händer ifall floden stäms efter översvämningar eller drunkningsolyckor är oklart, sådana händelser torde dock inte ingå i en markägares ansvar typiskt sett.⁵³

2.4 Hur utövar Whanganui sin status?

Det är genom ställföreträdaren (Te Pou Tupua) som Whanganui utövar sin status som juridisk person. Ställföreträdaren har till syfte att vara Te Awa

---

⁴⁷ TATA section 46(4).

⁴⁸ TATA section 14(1).

⁴⁹ Collins, Esterling (2019) s. 201.

⁵⁰ TATA section 14(2).

⁵¹ TATA section 21(2).

⁵² O’Byrne s. 66 och Rodgers s. 274.

⁵³ O’Byrne (2017) s. 66.

Tupuas mänskliga ansikte och har all nödvändig kompetens för att uppnå TATA:s syften och kunna utföra sina uppdrag (functions).⁵⁴ Uppdragen är bland andra att handla i Te Awa Tupuas namn och föra Te Awa Tupuas talan, upprätthålla dess status och värdegrund, skydda dess hälsa och välmående, administrera den fond (Te Korete) med pengar som den nya zeeländska staten tillhandahåller i enlighet med överenskommelsen för att finansiera Te Awa Tupua,⁵⁵ och utföra alla andra handlingar som är rimliga och nödvändiga för att uppnå sina syften och utföra sina uppdrag.⁵⁶ Alla handlingar måste dock vara i Te Awa Tupuas intresse och i enlighet med dess inneboende värden.⁵⁷

Ställföreträdaren består av två personer. En person nominerad av stammarna med intressen knutna till Whanganui⁵⁸ och en av den nya zeeländska staten. De nominerade utses gemensamt av både staten och stammarna efter särskilda kriterier.⁵⁹

Förutom Te Awa Tupua och dess ställföreträdare skapar TATA även flera samarbetsorgan.

Ett rådgivande organ (Te Karewao) bestående av representanter utsedda av stiftelsen, stammar med rättsliga intressen i floden som inte är en del av Whanganuistammen och lokala myndigheter.⁶⁰ Och ett strategiskt organ (Te Kopuka),⁶¹ med en stor mängd lokala representanter,⁶² vars primära uppgift är att ta fram ett strategiskt dokument (Te Heke Ngahuru).⁶³ I detta ska frågor som är relevanta för Te Awa Tupuas välmående och hälsa identifieras

---

⁵⁴ TATA section 18.

⁵⁵ TATA section 57-59. Av Ruruku Whakatupua - Te Mana o Te Awa Tupua 7.1 framgår att staten tillför fonden 30 miljoner nya zeeländska dollar.

⁵⁶ TATA section 19.

⁵⁷ TATA section 19(2).

⁵⁸ Dessa är definierade i TATA section 7.

⁵⁹ TATA section 20.

⁶⁰ TATA section 27-28.

⁶¹ TATA section 29.

⁶² TATA section 32.

⁶³ TATA section 30.

och en strategi för att hantera dessa slås fast.⁶⁴ Det strategiska dokumentet måste iakttas särskilt av de som fattar beslut i enlighet med 26 särskilt uppräknade lagar när de fattar beslut som rör Whanganui eller rör aktiviteter i flodbäckenet som kan påverka Whanganui.⁶⁵ Ifall beslut ska dokumenteras måste dokumentationen redogöra för hur beslutet står i överensstämmelse med det strategiska dokumentet.⁶⁶

2.5 Ideologiskt sammanhang

Maorierna har traditionellt inte sett jord som egendom utan som något människan haft rätt att bruka inom rimliga gränser. Denna brukanderätt har varit baserad på komplexa släktband och traditioner vilka bland annat innefattat synen på naturen och människan som släktingar med ömsesidigt (reciprokt) ansvar för varandra. Detta skiljer sig från de europeiska bosättarnas syn på mark som egendom möjlig att äga och överföra.⁶⁷

Whanganuistammen ser floden som en del av sin gemenskap; den som skadar floden skadar även dem. Detta speglar stammens världsbild där de ser sig själva som en del av universum, jämlika med haven, floderna och bergen, inte som herrar över naturen utan en del av den.⁶⁸

Äganderätten till floden var central i tvisten mellan Whanganuistammen och staten. Att ge floden status som juridisk person blev en kompromiss som gjorde att parterna kunde nå en överenskommelse. Att floden och stammen genom TATA ses som två olika enheter är i strid med hur maorierna historiskt upplevt naturen men genom de inneboende värden som genomsyrar lagstiftningen är TATA ändå till stora delar i överensstämmelse med maoriernas traditionella världsbild.⁶⁹

---

⁶⁴ TATA section 36.

⁶⁵ TATA section 37(5).

⁶⁶ TATA section 37.

⁶⁷ Salmond, Brierley, Hikuroa (2019) s. 46–47.

⁶⁸ Knauss (2018).

⁶⁹ O'Donnell (2019) s. 182.

Whanganuistammens huvudförhandlare, Gerrard Albert, uttryckte sig på följande sätt:

“treating the river as a living entity is the correct way to approach it, as an indivisible whole, instead of the traditional model of the last 100 years of treating it from a perspective of ownership and management”.⁷⁰

---

⁷⁰ Roy, E. A. New Zealand river granted same legal rights as human being, The Guardian, 2017-03-16.

3 Ganges och Yamuna

I kapitlet undersöks Ganges och Yamunas status som juridiska personer med utgångspunkt i frågorna var, vad, hur och varför. Var undersöks genom en kort introduktion till Indien, Ganges och Yamuna och deras historia. Vad genom att undersöka vad för slags juridiska personer floderna är och vilka rättigheter och skyldigheter de har. Hur genom att undersöka de organ som företräder floderna och deras kompetens. Varför genom att undersöka regleringens tillkomst och dess ideologiska sammanhang.

3.1 Introduktion till Indien, Ganges och Yamuna

Indien har en lång historia och har utgjorts av många olika riken under årtusendena. Från 1500-talet och framåt började Storbritannien grunda handelsstationer i landet och inom loppet av ett par hundra år hade det brittiska ostindiska kompaniet i praktiken kontroll över hela Indien. Efter ett misslyckat uppror 1858 blev Indien formellt en brittisk koloni; nya lagar infördes efter engelskt mönster inom alla områden utom familjerätten. Efter självständigheten 1947 skapades en modern federal republik efter västerländsk förebild med 29 delstater och sex särskilda territorier.⁷¹

De viktigaste rättskällorna är konstitutionen, skriven lag (statutory law), sedvanerätt och prejudikat. Varje delstat har en egen högsta domstol (High Court) varifrån fall kan överklagas till en nationell högsta domstol (Supreme Court of India). Dessa domstolar kan, förutom de mål som överklagas i lägre instanser, även pröva vissa fall direkt, så kallad original jurisdiction.⁷² Domarna från varje delstats High Court är bindande för de lägre instanserna

---

⁷¹ Kritzer m.fl. (2002) s. 693–665.

⁷² Kritzer m.fl. (2002) s. 697–698.

i samma delstat⁷³, Supreme Courts domar är bindande för alla domstolar i landet.⁷⁴

Floden Ganges har sin källa i glaciären Gangroti i Uttarakhand och passerar under sin 2500 km långa färd till Bengaliska viken Bangladesh och flera delstater i Indien. Floden Yamuna är Ganges största biflod och har sin källa i glaciären Yamunotri, även den i Uttarakhand.⁷⁵ Förutom att vara Indiens längsta flod är Ganges viktig både ur ett kommersiellt och religiöst perspektiv.⁷⁶ För hinduerna är båda floderna heliga och Ganges anses dessutom ha förmåga att skölja bort synderna för de som badar i floden och vara självrenande.⁷⁷ Under Indiens nuvarande hindunationalistiska regering har stora ansträngningar gjorts för att rena och skydda floden, hitintills utan framgång då floden fortfarande är svårt förorenad.⁷⁸

3.2 Tillkomsthistoria

2014 inkom Mohammad Salim, boende i Dehradundistriktet i Uttarakhand, med en Public Interest Litigation⁷⁹ i högsta domstolen i Uttarakhand (hädanefter domstolen) med yrkanden om avhysning av illegala bosättare vid Ganges och att delstaten skulle minska föroreningarna i floden. Yrkandet resulterade 2016 i en dom i vilken gruvbrytning i Ganges förbjöds och delstaten beordrades att avhysa bosättarna och bilda en särskild myndighet för hanteringen av floden (Ganga Managment Board) inom tre månader. Då delstaten inte agerade inom tre månader följde domstolen upp målet med en ny dom 2017.⁸⁰

---

⁷³ Constitution of India art. 227.

⁷⁴ Constitution of India art. 141.

⁷⁵ Rosencranz, Kaul (2017), s. 54.

⁷⁶ Srivastav (2019) s. 151–152.

⁷⁷ Clark m.fl. (2018) s. 812.

⁷⁸ Srivastav (2019) s. 151–152.

⁷⁹ En Public Interest Litigation är ett yrkande i domstol till förmån för ett allmänt intresse och ett vanligt sätt att inleda rättsprocesser i Indien. Se Bhuiyan (2007) s. 1–2.

⁸⁰ Clark m.fl. (2018) s. 183, jfr. punkt 1 och 6 i floddomen.

Den nya domen, Mohammad Salim mot delstaten Uttarakhand (hädanefter floddomen), meddelades den 20 mars 2017.⁸¹ Det är genom floddomen Ganges och Yamuna fick status som juridiska personer.⁸² I juli samma år gavs domen prövningstillstånd i Supreme Court,⁸³ och upphävdes samtidigt temporärt (stayed) i väntan på avgörandet.⁸⁴ Tio dagar efter att domstolen meddelat floddomen meddelade den dom i målet Miglani mot delstaten Uttarakhand (hädanefter glaciärdomen) i vilken statusen som juridisk person utsträcktes till Gangotri och Yamunotri-glaciärerna och en rad andra naturfenomen i delstaten Uttarakhand, inklusive floder.⁸⁵ Glaciärdomen har inte blivit överklagad.⁸⁶ I skrivande stund (januari 2019) har Supreme Court ännu inte avgjort målet.

3.3 Vad innebär Ganges och Yamunas status som juridisk person?

3.3.1 Definition och omfattning

I punkt 19 i floddomen utser domstolen floderna Ganges och Yamuna, inklusive alla deras bifloder, bäckar och allt naturligt vatten som kontinuerligt eller periodiskt återkommande flyter i dem, till juristic/legal persons/living entities med status som juridiska personer (legal persons). Floderna definieras alltså inte bara som juridiska personer utan även som levande entiteter. O'Donnell har tolkat flodernas status som juridiska personer med samma status som en omyndig fysisk person,⁸⁷ detta är dock inget som framgår uttryckligt av domen.

Vad som räknas in i floderna förutom deras vatten framgår inte av domen, liksom hur den förhåller sig till den existerande komplexa regleringen av

---

⁸¹ Floddomen.

⁸² Floddomen punkt 19.

⁸³ State of Uttarakhand & others v. Mohd. Salim & others, Petition for Special Leave to Appeal.

⁸⁴ O'Donnell (2018) s. 143.

⁸⁵ Glaciärdomen.

⁸⁶ O'Donnell (2019) s. 187.

⁸⁷ O'Donnell (2019) s. 189 och 196.

vattenrättigheter i Indien.⁸⁸ Det framgår tydligt att de juridiska personerna omfattar hela floderna, dock sträcker sig dessa långt utanför domstolens jurisdiktion.

3.3.2 Rättigheter och skyldigheter

Floderna har samma rättigheter och skyldigheter (rights, duties and liabilities) som en fysisk person har.⁸⁹ Status som en juridisk person innebär typiskt sett en rätt att stämma i domstol och att bli stämd, ingå och genomdriva avtal och rätt att inneha egendom.⁹⁰ Dessa rättigheter, och de skyldigheter som följer av dessa, bör floderna ha. I glaciärdomen fastslår domstolen uttryckligt att rättigheterna som de juridiska personerna har ska vara desamma som människors och att skador som orsakas dessa juridiska personer ska bedömas likadant som skador som orsakats människor.⁹¹ O'Donnell menar att domstolen på så sätt verkar utsträcka flodernas rättigheter utöver de som historiskt har erkänts juridiska personer genom att ge dem samma rättigheter som människor, inklusive mänskliga rättigheter.⁹² I domstolens motivering i glaciärdomen talas dock om att floder och sjöar har en inneboende rätt att inte bli förorenade och att existera och upprätthålla sitt eget vitala ekosystem.⁹³ Det är möjligt att tolka domarna som att det snarare är sådana rättigheter som floderna har.⁹⁴ Exakt hur långt flodernas rättigheter sträcker sig utöver de rättigheter och skyldigheter som en juridisk person typiskt sett har i Indien är oklart.

Frågan om skyldigheter är något som delstaten Uttarakhand tagit fasta på i sitt överklagande till Supreme Court; om delstaten ses som en förmyndare gentemot floden, innebär det då att delstaten kan hållas ansvarig för skador som uppstår ifall floden svämmar över eller ifall någon drunknar i den?

---

⁸⁸ För mer information om denna se Iyer (2009).

⁸⁹ Floddomen punkt 19.

⁹⁰ O'Donnell (2018) s. 139.

⁹¹ Glaciärdomen punkt 65.

⁹² O'Donnell (2018) s. 138.

⁹³ Glaciärdomen art 61.

⁹⁴ Clark m.fl. (2018) s. 815.

Delstaten vill även få klarhet i var gränsen för delstatens ansvar går i och med att de båda floderna sträcker sig långt utanför delstatens territorium.⁹⁵

3.4 Hur utövar floderna sin status?

Ganges och Yamuna utövar sin status genom tre myndighetspersoner: The director of NAMAMI Gange⁹⁶, the Chief secretary of the State of Uttarakhand och the Advocate General of the State of Uttarakhand. Dessa utses av domstolen till "persons in loco parentis" och flodernas mänskliga ansikte, alltså ställföreträdare för floderna, med syfte att skydda och bevara floderna och deras bifloder.⁹⁷

Dessa ställföreträdares uppdrag är relativt klart: de ska verka för att flodernas status upprätthålls och främja flodernas hälsa och välmående.⁹⁸ The Advocate General ska verka som ombud i alla rättsprocesser för att skydda flodernas intresse.⁹⁹ Vad uppdragen innebär i praktiken är mindre klart. Syftar formuleringen om att upprätthålla flodernas status på deras juridiska status eller deras status i övrigt (tillexempel ur en miljösynpunkt)? Hur långt sträcker sig förpliktelsen att främja flodernas hälsa och välmående egentligen? Vad kan man kräva av ställföreträdarna? Både Ganges och Yamuna är redan kraftigt förorenade.¹⁰⁰

Vad ställföreträdarna har för kompetens att utföra sitt uppdrag framgår inte heller uttryckligt av domen. De torde dock ha samma kompetens de redan har enligt lag.¹⁰¹ Denna kompetens sträcker sig inte utanför delstaten.¹⁰² Det faktum att det är delstatliga organ som utses till flodernas ställföreträdare

---

⁹⁵ O'Donnell (2018) s. 142–143.

⁹⁶ Namami Gange är ett projekt för att rena Ganges. Se Rosencranz, Kaul, (2017) s. 55.

⁹⁷ Floddomen punkt 19.

⁹⁸ Floddomen punkt 19.

⁹⁹ Floddomen punkt 20.

¹⁰⁰ O'Donnell (2018) s. 142.

¹⁰¹ Se t.ex. Constitution of India art. 165.

¹⁰² O'Donnell 2018 s. 190.

när det samtidigt är delstaten som genom handlingar och underlåtenhet orsakat skador på floderna tidigare har kritiserats.¹⁰³

Domstolen saknar kompetens att tvinga det offentliga att finansiera ställföreträdarna och dessa får därmed hantera sina nya uppdrag med de medel de redan har.¹⁰⁴

3.5 Ideologiskt sammanhang

Domskälen i både floddomen och glaciärdomen är omfattande.

Domstolen inleder floddomen med att konstatera att floderna Ganges och Yamuna befinner sig i en extraordinär situation som hotar deras existens. En extraordinär situation som i sin tur kräver extraordinära åtgärder för att skydda och bevara floderna. Samtidigt betonar domstolen att floderna dyrkas av hinduer, betraktas som heliga och att hinduerna har en fundamental andlig koppling till dem.¹⁰⁵

Därefter följer en redogörelse för tidigare praxis från Supreme Court och andra domstolar gällande juridiska personer. I *Yogendra Nath Naskvar mot Commission of Income-Tax* ansågs en hinduisk gudabild (idol) vara en juridisk person (juristic entity) kapabel att inneha egendom och beskattas genom ställföreträdare (Shebait).¹⁰⁶ I *Shiromani Gurudwara Prabandhak Committee mot Shri Som Nath Dass* redogör Supreme Court för bakgrunden till begreppet juridisk person och betonar att konceptet juridisk person har uppkommit som ett svar på samhällsliga behov och att det är upp till varje samhälle att avgöra vad som kan vara en juridisk person. En juridisk person kan bara agera genom en utsedd ställföreträdare som har samma relation till en gudabild som en omyndig person har till sin förmyndare, d.v.s. att förmyndaren agerar i den omyndige personens intresse inom de

---

¹⁰³ Kinkaid (2019).

¹⁰⁴ O'Donnel 2019 s. 189–190.

¹⁰⁵ Floddomen punkt 10–11.

¹⁰⁶ Floddomen punkt 12.

begränsningar lagen ställer upp.¹⁰⁷ Med hänvisning till denna praxis, samhällsutvecklingen i stort och för att skydda ”the recognition and the faith of society” ansåg domstolen att Ganges och Yamuna måste utses till juridiska personer (legal persons).¹⁰⁸

Som jurisdiktionsgrund för sitt beslut åberopar Domstolen *parens patrie*-doktrinen.¹⁰⁹ Denna doktrin ger det offentliga rätt att ingripa till förmån för någon i behov av skydd.¹¹⁰

Av intresse är också punkt 17 i domen i vilken indiernas relation i allmänhet, och hinduernas relation i synnerhet till floderna utvecklas:

”Rivers Ganga and Yamuna are central to the existence of half of Indian population and their health and well being. The rivers have provided both physical and spiritual sustenance to all of us from time immemorial. Rivers Ganga and Yamuna have spiritual and physical sustenance. They support and assist both the life and natural resources and health and well-being of the entire community. Rivers Ganga and Yamuna are breathing, living and sustaining the communities from mountains to sea.”

---

¹⁰⁷ Floddomen punkt 14.

¹⁰⁸ Floddomen punkt 16.

¹⁰⁹ Floddomen punkt 19.

¹¹⁰ O’Donnell (2018) s. 139.

4 Komparation

I kapitlet jämförs regleringen av Whanganui och Ganges och Yamunas status som juridiska personer.

4.1 Tillkomstprocess

I båda fallen har flodernas status som juridisk person föregåtts av rättsprocesser, i det ena fallet en utdragen process över många årtionden och i det andra en betydligt kortare process genom två domar i samma domstol på delstatsnivå. Båda processer har inletts utan syfte att ge floderna status som juridisk person eller att förse floderna med rättigheter.

Whanganuifloden fick sin status som en kompromiss när parterna inte kunde nå enighet om vilka som hade äganderätt till floden; Ganges och Yamuna fick sin status på domstolens initiativ utan att käranden hade yrkat detta. Som beskrivits i inledningen har denna utveckling inte skett i ett vakuum utan är del av en global utveckling av naturens rättigheter. Varken överenskommelsen som TATA bygger på eller floddomen nämner detta, vilket gör det svårt att säga vilken betydelse, om någon, denna utveckling haft för hur tvisterna löstes. De framstår dock som otroligt att de skulle vara helt opåverkade av den utveckling som skett med tanke på dels likheten mellan de båda regleringarna, dels likheten med de idéer som Stone förde fram på sjuttioalet. Att ge en flod status som juridisk person är egentligen inte i överensstämmelse med den maoriska världsbilden, även om den delvis återspeglar den maoriska synen på naturen som jämlike och besläktad med människan, och är också något nytt i den indiska rättsordningen, även om vissa gudabilder ansetts ha denna status i flera decennier. Valet att skapa just juridiska personer kan ses som ett sätt att anpassa traditionella icke-europeiska världsbilder till en västerländsk rättsordning genom att göra nya omständigheter och subjekt juridiskt relevanta.

4.2 Juridisk status och definition

Den nya zeeländska lagstiftningen skapar en helt ny person, Te Awa Tupua, som den förser med status som juridisk person medan det i fallet Ganges och Yamuna är de redan existerande fysiska floderna som får denna status. Alla tre är juridiska personer, legal persons. Ganges och Yamuna definieras även som levande entiteter medan Te Awa Tupua är en odelbar och levande helhet. Flera bedömare menar att Ganges och Yamunas status är densamma som en omyndig persons (legal minor). Dessa torde grunda den bedömningen på att flodernas ställföreträdare utses till *persons in loco parenti* och på den praxis som domstolen hänvisar till. Detta är dock inte något som framgår uttryckligen av domen.

Rent fysiskt definieras floderna väldigt likt genom att de i princip omfattar allt vatten i flodsystemen hela vägen från flodernas källor till havet, även om det i fallet Ganges och Yamuna är oklart huruvida den juridiska person som skapats även omfattar floderna utanför delstatsgränsen liksom vad som gäller för flodbotten. Som framgår av framställningen ovan är Whanganuis äganderätt till sin flodbotten och sitt vatten kraftigt begränsad, vilket är motsägelsefullt då floden samtidigt definieras som en odelbar helhet. Huruvida Ganges och Yamuna har någon äganderätt till sig själva kommenteras över huvud taget inte i floddomen. Det förefaller därför troligare att de inte har någon sådan.

Det framgår tydligt av TATA att Te Awa Tupua omfattar Whanganuis metafysiska aspekter även om det är mindre tydligt vari dessa består. Formuleringarna av Te Awa Tupuas inneboende värden påminner, både sett till ordvalen och helheten, till stor del om det sätt som hinduernas relation till Ganges och Yamuna beskrivs i domskälen till floddomen. De beskriver människorna vid flodens koppling till floden som en *deep connection* respektive en *inalienable connection*, det betonas att floderna bidrar med *physical and spiritual sustenance*, även deras betydelse för the *health and well-being* för *communities* vid floden markeras. De metafysiska aspekter

som beskrivs i domskälen till floddomen kan få betydelse inom ramen för common law. Även Ganges och Yamuna torde därmed ha både fysisk och metafysiska aspekter som är juridiskt relevanta.

4.3 Rättigheter och skyldigheter

Exakt vilka rättigheter och skyldigheter floderna har är oklart. Några slutsatser angående dessa är säkrare än andra. De rättigheter som typiskt sett tillkommer juridiska personer borde även floderna ha. I likhet med Sverige finns inga skrivna lagregler om vad en juridisk person (legal person) har för rättigheter i Indien eller Nya Zeeland men i båda länder är detta åtminstone rättshandlingsförmåga och rättskapacitet, alltså möjlighet att väcka talan i domstol, ingå bindande avtal och inneha egendom. De skyldigheter som svarar mot dessa rättigheter ingår rimligtvis också, alltså ansvar att följa domar riktade mot dem, följa bindande avtal och utföra skyldigheter kopplade till den egendom de innehar.

Vilka rättigheter floderna har utöver detta är oklart. Ganges och Yamuna rättigheter ska enligt domen vara desamma som fysiska personers. Det förefaller otroligt att detta går att tolka som att Ganges har rätt att gifta sig eller studera vid universitet. Domskälen till glaciärdomen antyder att detta snarare ska förstås så att floderna har samma rättigheter som en fysisk person när de skadas och att de i övrigt snarare har rättigheter kopplade till deras existens som floder: att inte förorenas, få flyta ostört och därmed fortsätta existera och så vidare. En sådan tolkning av flodernas rättigheter är rimligare. I väntan på Supreme Courts dom är rättsläget osäkert. Whanganui har inte uttryckligen några rättigheter utöver de grundläggande rättigheter som tillkommer juridiska personer. I och med att floden kan väcka talan i domstol ifall den skadas är det möjligt att den också har rätt att inte förorenas och liknande, att tolka regleringen så att Whanganui skulle ha samma rättigheter som tillkommer fysiska personer är dock uteslutet.

Vilka skyldigheter floderna har, utöver de kopplade till de grundläggande rättigheterna för juridiska personer, är även det oklart. I regleringen kring Whanganui verkar detta inte ha diskuterats alls. I Uttarakhand är det något delstaten uttryckligen tog fasta på när domen överklagades. Frågan är vilket ansvar, om något, som kan utkrävas för de gärningar som inte utförs av ställföreträdarna utan av floderna själva (i den mån floder kan sägas utföra gärningar). Många floder har varierande vattenstånd och kan ömsom torka ut, ömsom översvämmas. Likaså händer det att djur och människor drunknar och annan egendom skadas i dem och av deras vatten. Att låta floderna ansvara för detta är inte otänkbart men kan bli svårt i praktiken. En flod kan inte straffas med fängelse även om deras ställföreträdare kan det, böter och skadestånd är tänkbart förutsatt att floden har egna medel att betala med.

4.4 Beskyddare och finansiering

I båda fallen påminner systemet med ställföreträdare om den modell med ställföreträdare, ”guardians”, som Christopher Stone föreslog på sjuttioalet. Ställföreträdarna definieras i båda fallen som flodens mänskliga ansikte. För Whanganui framgår uttryckligt att denna agerar i flodens namn, något som inte framgår av floddomen, generaladvokaten har dock möjlighet att föra flodernas talan i domstol. Ifall man ser Ganges och Yamunas ställning som densamma som en omyndig persons och ställföreträdarna som förmyndare borde ställföreträdarna rimligtvis kunna agera i flodernas namn inom ramen för sin kompetens, men det framgår inte uttryckligt.

Det är med avseende på ställföreträdarna och finansiering som de största skillnaderna mellan de två regleringarna finns. Regleringen kring Whanganui är omfattande och detaljerad medan den kring Ganges och Yamuna är sparsmakad. För Whanganui skapas en rad olika organ med en stor grad av självständighet från den nya zeeländska staten och som dessutom har egen finansiering. För Ganges och Yamuna används befintliga myndigheter som inte får några extra resurser för att utföra sina nya

uppdrag. Förhållandet mellan de olika organen som stödjer Te Awa Tupua är noggrant reglerat, liksom vilka de består av, hur dessa väljs och deras kompetens. Förhållandet mellan Ganges och Yamunas ställföreträdare, deras sammansättning och kompetens är inte närmare reglerat i floddomen men framgår delvis av annan lagstiftning.

Ställföreträdarnas uppdrag är delvis samma. Alla ska verka för flodernas välmående och hälsa och upprätthålla flodernas status. Det är dock oklart vad som menas med flodernas status. Välmående och hälsa kan verka tydligare men båda regleringarna saknar exakta bestämmelser om vad flodernas välmående och hälsa egentligen består i även om vissa riktlinjer antyds i glaciärdomen.

Jämförelsetabell, regleringen av flodernas status.¹¹¹

	Whanganui	Ganges och Yamuna
Rättslig status	Juridisk person och odelbar och levande helhet	Juridisk person och levande entitet med samma rättigheter som en fysisk person
Rättshandlingsförmåga och rättskapacitet	Ja	Ja
Ytterligare rättigheter	Inte uttryckligen	Ja, men oklart vilka
Skapad genom	Lagstiftning på nationell nivå	Bindande dom på delstatsnivå
Ställföreträdare	Te Pou Tupua, skapad genom lag och utsedd av lokala och statliga företrädare	Befintliga myndigheter på delstatsnivå utsedda av domstolen
Finansiering	30 miljoner nya zeeländska dollar	Inom ramen för delstatens ordinarie finansiering (domstolen saknar kompetens att beordra finansiering)

¹¹¹ Jämförelsetabell lånad från O'Donnell. Innehållet är dock inte detsamma. Jfr. O'Donnell (2019) s. 196.

5 Avslutande reflektioner

Vad är egentligen skyddsobjektet för regleringarna? Som nämnts i inledningen har det sedan sjuttioalet funnits en utveckling inom akademien i väst där rättigheter och rättslig subjektivitet för naturen lyfts fram som ett medel för att skydda miljön. I de länder där naturens rättigheter fått praktiskt genomslag har de dock ofta genomdrivits av natur- och ursprungsfolk som en del av deras kamp för erkännande och självbestämmande.¹¹² Whanganui är ett tydligt exempel på detta. Skyddsintresset verkar i det fallet snarare vara Whanganuistammens självbestämmanderätt och världsbild än naturen i sig. Även Ganges och Yamunas status motiveras av att hinduerna ser floderna som heliga. Utvecklingen av naturens rättigheter runt om i världen skulle därmed snarare kunna beskrivas som ett sätt att skydda världsbilderna som skyddar naturen än ett sätt att skydda naturen.¹¹³

På samma sätt som maoriernas syn på naturen är grundad i deras kultur och religion är rimligtvis den västerländska, europeiska, synen på människan som herre över naturen grundad i vår kultur och religion. Kapitel 1 vers 28 i första mosebok i Bibeln är ett övertydligt exempel på detta.¹¹⁴ Frågan vilken roll denna syn på naturen som ägodel och vara har i den pågående klimat- och miljökrisen skulle kräva en uppsats i sig för att besvara men det framstår som sannolikt att den inverkar.

Är en juridisk person med rättigheter och skyldigheter den bästa lösningen för att skydda floderna? Går det inte lika gärna att ge floder tydliga rättigheter och se till att det finns organ som ser till att dessa efterlevs? Eller ge alla medborgare och organisationer talerätt när floders rättigheter kränks? För att det ska röra sig om verkliga rättigheter måste givetvis andra rättssubjekt ha en motsvarande skyldighet men det finns inget som säger att

---

¹¹² Förutom Nya Zeeland är Ecuador och Bolivia exempel på detta.

¹¹³ Jfr. Magallanes (2015) som redogör för utvecklingen i Nya Zeeland.

¹¹⁴ Jfr. Stone (1972) s. 493 och Salmond, Brierley, Hikuroa (2019) s 47.

floder, eller naturen generellt, måste ha egna skyldigheter bara för att de har egna rättigheter. Uppfyller inte floder sina skyldigheter bara genom att vara en flod, genom att flyta och förse människor och djur med livsmiljöer, vatten, föda, energi och transportmöjligheter?

Att ge en flod rätt att stämma i domstol, till exempel ifall den förorenas, riskerar att bli meningslöst ur ett miljöskyddsperspektiv ifall de faktiska rättigheter floden har förblir odefinierade. Både Ganges och Whanganui är i hög grad exploaterade och mer eller mindre förorenade. Ifall syftet med regleringen är att skydda floderna borde rimligtvis deras rättigheter, och skyldigheter, definierats tydligare. Har floder till exempel en skyldighet att förse sin omgivning med vattenkraft eller en rättighet att inte exploateras? Både Indien och Nya Zeeland är common law-länder. Flodernas rättigheter och skyldigheter kommer antagligen att preciseras i rättspraxis och det kan vara därför de inte från början reglerats uttömmande.

Att förse floder med rättigheter har flera fördelar: det är en tydlig markering av deras centrala betydelse för sin omgivning och kan få en normerande inverkan även på den allmänna moralen. Samtidigt är rättigheter, åtminstone potentiellt, ett kraftfullt och dynamiskt juridiskt verktyg. Att förse naturen med rättigheter tvingar alla andra rättsliga subjekt och all annan lagstiftning att förhålla sig och anpassa sig till dessa. Det tvingar oss att se på floder på ett nytt sätt och börja fundera på vad de egentligen bör ha för rättigheter och vilket förhållande vi ska ha till dem.

Jag tror att vi i den industrialiserade världen kan lära mycket av maoriernas syn på naturen som jämlike och deras fokus på brukanderätt istället för äganderätt. Istället för att antingen se naturen som ett reservat där inget får förändras eller en ägodel som kan exploateras nästan hur som helst skulle vi kunna eftersträva en mer hållbar och mer balanserad relation till naturen och dess tillgångar där vi brukar istället för förbrukar dessa.

Kanske kan den ovan beskrivna regleringen, om än i en än så länge outvecklad form, vara början på ett nytt, jämlikare och insiktsfullare förhållningssätt till naturen?

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Rättsfall m.m.

Colombia

Centro de Estudios para la Justicia Social "Tierra Digna" y otros con el Presidente de la Republica y otros: 10 noviembre 2016, Corte Constitucional T-5.016.242.

Indien

Lalit Miglani v State of Uttarakhand & others WPPIL 140/2015 (High Court of Uttarakhand) 2017.

Mohd Salim v State of Uttarakhand & others, WP (PIL) 126/2014 (High Court of Uttarakhand) 2017.

State of Uttarakhand & others v. Mohd. Salim & others, Petition for Special Leave to Appeal 016879/2017 (Supreme Court of India) 7 July 2017.

Lagstiftning m.m.

Bolivia

Ley de Derechos de la Madre Tierra 2010

Ecuador

CONSTITUCIÓN DE LA REPÚBLICA DEL ECUADOR 2008

Indien

Constitution of India

Nya Zeeland

Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017

Record of Understanding in Relation to the Whanganui River Settlement

Resource Management Act 1991

Ruruku Whakatupua – Te Mana o Te Iwi o Whanganui

Whanganui River Deed of Settlement Summary

Encyklopediartiklar

Nationalencyklopedin, maorier,

www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/maorier (besökt 2019-11-15).

Nationalencyklopedin, Nya Zeeland,
www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/nya-zeeland
(besökt 2019-11-15).

Glossary, Te Ara - the Encyclopedia of New Zealand,
www.teara.govt.nz/en/glossary#1 (besökt 2019-11-20).

Diana Beaglehole, 'Whanganui places - Whanganui River', Te Ara - the
Encyclopedia of New Zealand, www.TeAra.govt.nz/en/whanganui-places/page-5 (besökt 2019-11-21).

Tidningsartiklar

Roy, E. A. (2017). New Zealand river granted same legal rights as human
being. *The Guardian*. 16 March 2017.
<https://www.theguardian.com/world/2017/mar/16/new-zealand-river-granted-same-legal-rights-as-human-being>.

Hemsidor

Margaret Greville, Rosa Polashek, UPDATE: Access to New Zealand Law,
GloLex, januari 2019,
www.nyulawglobal.org/globalex/New_Zealand1.html (besökt 2019-11-15).

Harmony with Nature, Rights of Nature Law, Policy and Education,
<http://www.harmonywithnatureun.org/rightsOfNature/> (besökt 2019-12-10)

Litteratur

Barry, Thomas (1999), *The Great Work: Our Way Into The Future*. Bell
Tower.

Berg, Nikolas; Berg, Ingrid; Hultman, Martin (2019), *Naturens rättigheter:
när lagen ger fred med jorden: ekopedagogisk inspiration för hållbar
samhällstransformation*. Universus Academic Press.

Bhuiyan, Jahid Hossain (2007), 'Access to Justice for the Impoverished and
Downtrodden Segments of the People through Public Interest Litigation: A
Bangladesh, India and Pakistan Perspective' *Lawasia Journal* 2007 s. 1– 32.

Clark, Cristy; Emmanouil, Nia; Page, John; Pelizzon, Alessandro (2018)
'Can You Hear the Rivers Sing: Legal Personhood, Ontology, and the Nitty-
Gritty of Governance'. *Ecology Law Quarterly*, vol. 45, nr. 4, s. 787–844.

Collins, Toni; Esterling, Shea (2019), 'Fluid personality: Indigenous Rights
and the Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017 in
Aotearoa New Zealand'. *Melbourne Journal of International Law*, vol. 20,
nr. 1, s. 197–220.

Cullinan, Cormac (2003), *Wild Law: A Manifesto for Earth Justice*. 1 uppl., Totnes: Green.

Garner, Bryan A. (2011), *Garner's dictionary of legal usage*. 3 uppl., Oxford University Press.

Iyer, Ramaswamy R. (2009), *Water and the Laws in India*. Sage.

Kamba, W. J. (1974) 'Comparative Law - A Theoretical Framework'. *International and Comparative Law Quarterly*, vol. 23, nr. 3 s. 485–519.

Kinkaid, Eden (2019) "'Rights of nature" in translation: Assemblage geographies, boundary objects, and translocal social movements'. *Transactions of the Institute of British Geographers*, vol. 44, nr. 3.

Knauß, Stefan (2018), 'Conceptualizing Human Stewardship in the Anthropocene: The Rights of Nature in Ecuador, New Zealand and India'. *Journal of Agricultural & Environmental Ethics*, vol. 31 nr. 6, s. 703–722.

Kritzer, H. M. (red.) (2002). *Legal systems of the world: a political, social, and cultural encyclopedia*. ABC-CLIO.

Magallanes, Catherine J. Iorns (2015). 'Maori Cultural Rights in Aotearoa New Zealand: Protecting the Cosmology That Protects the Environment'. *Widener Law Review*, vol. 21, nr. 2, 2015, s. 273-328.

Nash, Roderick (1988), *The rights of nature: a history of environmental ethics*. University of Wisconsin Press.

O'Bryan, Katie (2017), 'Giving a Voice to the River and the Role of Indigenous People: The Whanganui River Settlement and River Management in Victoria'. *Australian Indigenous Law Review*, vol. 20, nr. 1 s. 48-77.

O'Donnell, Erin (2019), *Legal rights for rivers: Competition, Collaboration and Water Governance*. Routledge.

O'Donnell, Erin (2018), 'At the Intersection of the Sacred and the Legal: Rights for Nature in Uttarakhand, India'. *Journal of Environmental Law*, vol. 30, nr. 1, s. 135–144.

Rodgers, Christopher (2017), 'A New Approach to Protecting Ecosystems: The Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Act 2017'. *Environmental Law Review*, vol. 19, nr. 4, s. 266–279.

Rosencranz, Armin; Kaul, Dushyant Kishan (2017), 'Are Rivers Really Living Entities?'. *Environmental Policy & Law*, vol. 47, nr. 2, s. 54–58.

Salmond, Anne; Brierley, Gary; Hikuroa, Dan (2019), 'Let the Rivers Speak: thinking about waterways in Aotearoa New Zealand'. *Policy Quarterly*, vol. 15, nr. 3, s. 45–54.

Srivastav, Palash (2019), 'Legal Personality of Ganga and Ecocentrism: A critical review'. *Cambridge Law Review*, vol. 4, nr. 1, s. 151–168.

Stone, Christopher D. (1972), 'Should Trees Have Standing—Toward Legal Rights for Natural Objects'. *Southern California Law Review*, vol. 45, nr. 2, s. 450–501.

Valguarnera, Filippo (2018), 'Komparativ juridisk metod' i: Nääv, Maria; Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*. 2 uppl., Studentlitteratur AB.